

УДК 347.72:347.9

DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2025.26.59>

Добкіна К. Р.,

доктор юридичних наук, професор,
заступник директора Навчально-наукового
інституту управління, технологій та правових наук
Національного транспортного університету
ORCID ID: 0000-0003-2627-8871

СУДОВА ПРАКТИКА ЗАСТОСУВАННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ КОНСТРУКЦІЇ «ФІДУЦІАРНІ ОБОВ'ЯЗКИ» У ФІДУЦІАРНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ

Постановка проблеми. У сучасному приватному праві України фідучіарні правовідносини та пов'язані з ними фідучіарні обов'язки набувають дедалі більшого практичного значення, насамперед у сфері корпоративного управління, управління майном, договірних та квазідоговірних відносин. Водночас національне законодавство не містить легального визначення ані фідучіарних правовідносин, ані фідучіарних обов'язків, що зумовлює фрагментарність їх нормативного закріплення та створює труднощі для правозастосування. За таких умов ключову роль у наповненні цієї категорії правовим змістом відіграє судова практика, насамперед практика Верховного Суду, яка фактично формує доктринальні підходи до розуміння сутності, ознак і наслідків порушення фідучіарних обов'язків.

Проблемність зазначеного питання полягає в тому, що суди змушені застосовувати фідучіарну конструкцію шляхом тлумачення загальних засад цивільного права – добросовісності, розумності, справедливості та заборони зловживання правом, що не завжди забезпечує достатній рівень правової визначеності та передбачуваності судових рішень. Відсутність чітких критеріїв відмежування фідучіарних правовідносин від звичайних зобов'язальних або корпоративних відносин, а також єдиного підходу до встановлення обсягу фідучіарних

обов'язків і правових наслідків їх порушення, зумовлює необхідність наукового осмислення сформованої судової практики та її систематизації.

Метою статті є комплексний аналіз судової практики застосування теоретичної конструкції «фідучіарні обов'язки» у фідучіарних правовідносинах, з'ясування підходів судів до їх ідентифікації, визначення змісту та юридичної природи фідучіарних обов'язків, а також встановлення правових наслідків їх порушення. У межах дослідження ставиться завдання виявити основні тенденції судового тлумачення фідучіарних обов'язків, обґрунтувати їх пріоритет над формальним обсягом управлінських повноважень та сформулювати теоретичні узагальнення, спрямовані на вдосконалення правового регулювання і забезпечення єдності правозастосовної практики.

Стан дослідження. Проблематика фідучіарних обов'язків у фідучіарних правовідносинах у вітчизняній правовій науці перебуває на етапі активного становлення та доктринального осмислення. На відміну від правопорядків загального права, у яких фідучіарні обов'язки є усталеною категорією з чітко визначеним змістом, у праві України відповідна конструкція не має нормативного закріплення та розвивається переважно в доктрині й судовій практиці.

У наукових дослідженнях українських цивілістів фідучіарні обов'язки найчастіше аналізуються фрагментарно – у контексті корпоративних правовідносин, управління майном, довірчої власності, діяльності органів юридичної особи та відповідальності посадових осіб. Зокрема, у працях з корпоративного права обґрунтовується існування обов'язків лояльності та дбайливості членів органів управління товариства, які виводяться з загальних принципів добросовісності та розумності. Водночас більшість авторів уникає використання терміна «фідучіарні обов'язки» як самостійної правової категорії, замінюючи його описовими конструкціями або посиланнями на іноземний досвід.

У межах досліджень, присвячених праву довірчої власності та управлінню майном, фідучіарні обов'язки розглядаються як функціональне обмеження правомочностей довірчого власника, спрямоване на захист інтересів бенефіціара. Водночас у наукових публікаціях відсутній єдиний підхід до визначення правової природи таких обов'язків: частина дослідників вбачає у них різновид зобов'язальних обов'язків, інші – елемент речово-правового режиму довірчої власності або міжгалузеву конструкцію.

Окремий масив досліджень зосереджений на аналізі судової практики Верховного Суду, яка фактично стала основним джерелом формування змісту фідучіарних обов'язків у національному правопорядку (Г. Вронська, О. Кібенко, В. Крат). У цих роботах наголошується на розширювальному тлумаченні судами обов'язків посадових осіб діяти в інтересах юридичної особи, уникати конфлікту інтересів та не зловживати наданими повноваженнями. Проте наукові узагальнення такої практики мають переважно описовий характер і не формують цілісної теоретичної моделі фідучіарних правовідносин.

Таким чином, стан дослідження проблематики фідучіарних обов'язків в Україні характеризується відсутністю комплексних міждисциплінарних праць, присвячених

фідучіарним правовідносинам як самостійному правовому феномену, а також нестачею узгоджених дефініцій і критеріїв їх ідентифікації. Це зумовлює актуальність подальших наукових досліджень, спрямованих на систематизацію доктринальних підходів і судової практики, а також на обґрунтування доцільності нормативної конкретизації фідучіарних обов'язків у законодавстві України.

Виклад основного матеріалу. Фідучіарні обов'язки в Україні регулюються Законом України «Про акціонерні товариства», «Про банки і банківську діяльність» та Цивільним кодексом України (ст. 92 ЦК, ст. 89 ГК). Вони включають зобов'язання діяти в інтересах компанії, уникати конфліктів інтересів та здійснювати належний контроль за діяльністю органів управління. Верховний Суд формує стандарти відповідальності, акцентуючи на презумпції вини та економічній доцільності рішень.

Згідно з частинами третьою та четвертою статті 92 Цивільного кодексу України орган або особа, яка відповідно до установчих документів юридичної особи чи закону виступає від її імені, зобов'язана діяти в інтересах юридичної особи, добросовісно і розумно та не перевищувати своїх повноважень. Якщо члени органу юридичної особи та інші особи, які відповідно до закону чи установчих документів виступають від імені юридичної особи, порушують свої обов'язки щодо представництва, вони несуть солідарну відповідальність за збитки, завдані ними юридичній особі [1].

За змістом частини першої статті 63 Закону України «Про акціонерні товариства» посадові особи органів акціонерного товариства повинні діяти в інтересах товариства, дотримуватися вимог законодавства, положень статуту та інших документів товариства [2].

Таким чином, положення статті 92 Цивільного кодексу України та статті 63 Закону України «Про акціонерні товариства» закріплюють нормативну основу фідучіарних обов'язків осіб, які здійснюють управління та представництво юридичної особи, формуючи

імперативний стандарт поведінки, що ґрунтується на принципах добросовісності, розумності, лояльності та дії виключно в інтересах товариства. Хоча законодавець прямо не використовує термін «фідуціарні обов'язки», зміст наведених норм відповідає класичному розумінню фідуціарної відповідальності, оскільки покладає на посадових осіб обов'язок утримуватися від зловживання повноваженнями, уникати конфлікту інтересів і забезпечувати належне управління майном та справами юридичної особи. Встановлення солідарної відповідальності за завдані збитки свідчить про підвищений рівень правової відповідальності фідуціарів та підтверджує пріоритет захисту інтересів юридичної особи над формальним обсягом управлінських повноважень.

Визначення терміну «фідуціарний обов'язок» міститься у Методичних рекомендаціях щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України, схвалені постановою Правління Національного банку України № 98 від 28 березня 2007 року (втратило чинності). Відповідно до пункту 1.12. Глави 1 Розділу І цих Методичних рекомендацій фідуціарний обов'язок – обов'язок діяти якнайкраще в інтересах іншої особи. Керівник банку (фідуціар) зобов'язаний діяти з урахуванням інтересів банку (тобто всіх його акціонерів та клієнтів), а не з особистих (приватних) інтересів. Від фідуціара завжди вимагається діяти добросовісно та безпристрасно. Фідуціар повинен бути чесним і не повинен вести справи в такий спосіб, що надає йому необумовлені вигоди або завдає шкоди інтересам клієнтів або акціонерів [3].

Згідно зі статтею 92 Цивільного кодексу України особи, які виступають від імені юридичної особи, зобов'язані діяти не лише в межах своїх повноважень, але й добросовісно і розумно. З огляду на положення наведеної правової норми та довірчий характер відносин між господарським товариством та його посадовою особою протиправна поведінка посадової особи може виражатись не лише в невиконанні нею обов'язків, прямо

встановлених установчими документами товариства, чи перевищенні повноважень при вчиненні певних дій від імені товариства, а й у неналежному та недобросовісному виконанні таких дій без дотримання меж нормального господарського ризику, з особистою заінтересованістю чи при зловживанні своїм розсудом, прийнятті очевидно необачних чи марнотратних рішень.

Аналогічні правові висновки Верховного Суду щодо застосування статті 92 Цивільного кодексу України викладені у постановках Великої Палати Верховного Суду від 22 жовтня 2019 року у справі № 911/2129/17, постановках Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 04 грудня 2018 року у справі №910/21493/17, від 21 липня 2021 року у справі № 910/12930/18.

Наведене відповідає міжнародним Принципам корпоративного управління Організації економічного співробітництва та розвитку [4], які закріплюють такі основні фідуціарні обов'язки директорів підприємства, як обов'язок дбайливого ставлення (діяти добросовісно на користь розвитку підприємства, приділяючи достатньо часу, зусиль і професійних навичок управлінню ним) та обов'язок лояльності (уникати конфлікту інтересів і діяти під час ухвалення рішень щодо діяльності підприємства лише в інтересах останнього).

Головною метою фідуціарних обов'язків є необхідність забезпечення економічного розвитку підприємства, а відповідно недотримання таких базових обов'язків може призвести до завдання шкоди підприємству і зобов'язання її відшкодувати. Вирішуючи питання відповідальності посадової особи перед юридичною особою, суд виходить з презумпції, що така посадова особа діяла в найкращих інтересах товариства; її рішення були незалежними та обґрунтованими; її фідуціарні обов'язки були виконані належним чином.

Водночас спростування позивачем відповідної презумпції за одним з критеріїв свідчить про неналежне виконання своїх фідуціарних обов'язків відповідачами. У цьому разі

вже відповідач зобов'язаний довести, що він діяв в інтересах товариства [5].

Основними типами порушень в Україні порушення фідучіарних обов'язків є:

1. *Недбале управління активами становить порушення фідучіарного обов'язку обачливості (duty of care)*, що проявляється у прийнятті управлінських рішень без належного рівня обачності, професійної компетентності та економічного аналізу. У корпоративному праві така поведінка характеризується як відхилення від стандарту поведінки розумного та добросовісного керівника, який діє в інтересах юридичної особи.

Типовими проявами є надання кредитів без належної оцінки платоспроможності контрагента, інвестування корпоративних коштів у завідомо неліквідні або високоризикові активи, а також ігнорування внутрішніх процедур управління ризиками. Такі дії створюють підвищену загрозу втрати активів товариства та свідчать про неналежне виконання управлінських функцій, що у судовій практиці розцінюється як порушення стандарту належного корпоративного управління.

2. *Конфлікт інтересів є класичним проявом порушення фідучіарного обов'язку лояльності (duty of loyalty)*, що виникає у випадках, коли посадова особа або контролюючий учасник використовує свої повноваження для задоволення власних або афілійованих інтересів всупереч інтересам товариства.

У корпоративному праві до таких порушень належать укладення правочинів з пов'язаними особами на не вигідних для товариства умовах, приховування інформації про афілійованість контрагентів, а також вплив на прийняття корпоративних рішень з метою отримання особистої майнової вигоди. Такі дії кваліфікуються як самоусунення від представницької функції та підривають принципи прозорості й добросовісності корпоративного управління, що може тягнути цивільно-правову відповідальність і визнання правочинів недійсними.

3. *Доведення компанії до банкрутства* є найбільш тяжкою формою порушення фідучі-

арних обов'язків і полягає у систематичному прийнятті управлінських рішень, які суперечать інтересам товариства та призводять до втрати платоспроможності. У корпоративно-правовому аспекті така поведінка розглядається як зловживання управлінськими повноваженнями та порушення обов'язку діяти в найкращих інтересах юридичної особи.

До відповідних дій належать укладення економічно необґрунтованих договорів, виведення активів, штучне нарощування заборгованості, а також ігнорування ознак неплатоспроможності. У межах процедур банкрутства такі порушення можуть бути кваліфіковані як підстави для субсидіарної або солідарної відповідальності керівників і контролюючих осіб, що відповідає сучасним підходам до посилення персональної відповідальності за результати корпоративного управління.

Проаналізовані типи порушень фідучіарних обов'язків свідчать про системний характер проблем у сфері корпоративного управління в Україні та підтверджують ключову роль фідучіарної доктрини як інструменту захисту інтересів юридичної особи, її учасників і кредиторів. Недбале управління активами, конфлікти інтересів та доведення компаній до банкрутства мають спільну правову природу – відхилення від стандарту належної поведінки фідучіара, який зобов'язаний діяти добросовісно, розумно та виключно в інтересах товариства.

Недбале управління активами демонструє недостатню інституціоналізацію обов'язку обачливості в управлінських практиках, коли корпоративні рішення приймаються без належного аналізу ризиків і економічних наслідків. Конфлікти інтересів, у свою чергу, підривають саму основу фідучіарних відносин – довіру, оскільки перетворюють управлінські повноваження на інструмент приватного збагачення або захисту афілійованих інтересів. Найбільш деструктивним проявом порушення фідучіарних обов'язків є доведення компанії до банкрутства, що свідчить не лише про неналежне управління, а й про

зловживання корпоративною автономією та нехтування балансом інтересів учасників, кредиторів і самої юридичної особи.

У корпоративно-правовому вимірі ці порушення підтверджують необхідність зміцнення акценту з формально-правового підходу до матеріальної оцінки поведінки посадових осіб, з урахуванням їх мотивів, ступеня контролю та фактичного впливу на прийняття рішень. Сучасна судова практика Верховного Суду поступово формує підхід, за яким фідучіарні обов'язки мають пріоритет над формальними управлінськими повноваженнями, а порушення цих обов'язків може тягнути цивільно-правову, корпоративну та, у визначених законом випадках, субсидіарну відповідальність.

Отже, ефективне застосування доктрини фідучіарних обов'язків є необхідною умовою підвищення якості корпоративного управління в Україні, зміцнення інвестиційної довіри та забезпечення стабільності корпоративного сектору. Подальший розвиток законодавства і правозастосовної практики має бути спрямований на чітке нормативне закріплення стандартів фідучіарної поведінки, розширення інструментів контролю за діяльністю керівників і контролюючих осіб, а також на формування сталої судової практики, що орієнтується не на формальний титул, а на реальний зміст і наслідки управлінських рішень.

У правових позиціях Верховного Суду у межах цивілістичних читань судьями Верховного Суду було сформульовано низку принципових підходів до розуміння конструкції права довірчої власності крізь призму фідучіарних правовідносин, що мають істотне значення для сучасної цивільно-правової доктрини та правозастосовної практики.

Передусім наголошено, що фідучіарні правовідносини становлять особливий різновид цивільних правовідносин, ключовою ознакою яких є довірчий характер взаємодії сторін, за якого одна особа (установник або бенефіціар) передає іншій особі (фідучіару) розширені повноваження щодо управління майном

або реалізації майнових інтересів. При цьому судді акцентували, що такі відносини не зводяться виключно до формального договірної оформлення, а виникають у ситуаціях, коли одна сторона набуває реальної можливості впливати на майнову сферу іншої та зобов'язується діяти виключно в інтересах довірителя. Саме елемент довіри та залежності визначає відмежування фідучіарних відносин від класичних зобов'язальних конструкцій.

Особливу увагу Верховний Суд приділив фідучіарним обов'язкам, які були охарактеризовані як ядро фідучіарних правовідносин. Зокрема, судді виокремили обов'язок лояльності, що передбачає діяння фідучіара в інтересах бенефіціара, уникнення конфлікту інтересів та заборону отримання прихованої вигоди, а також обов'язок добросовісності та дбайливості, який зобов'язує діяти розумно, професійно й обачно, забезпечуючи збереження та належне використання довіреного майна. Важливим є висновок про те, що порушення фідучіарних обов'язків може тягнути юридичну відповідальність незалежно від настання прямої майнової шкоди, що істотно посилює превентивну функцію даного інституту [6].

У контексті аналізу фідучіарних прав Верховний Суд зазначив, що вони мають похідний характер від довірчої природи правовідносин і не є абсолютними. Такі права існують у межах чітко визначеної фідучіарної мети та можуть реалізовуватися лише настільки, наскільки це необхідно для забезпечення інтересів бенефіціара. У зв'язку з цим було підкреслено, що довірчий власник, хоча й наділений формальним речовим правом, обмежений у здійсненні своїх правомочностей фідучіарною ціллю, а їх реалізація всупереч цій цілі розцінюється як зловживання правом.

Окремо судді Верховного Суду зосередилися на природі права довірчої власності, визначивши його як складну фідучіарну конструкцію, що поєднує елементи речового та зобов'язального права. При цьому наголошено, що фідучіарний характер таких відно-

син має пріоритет над формальним титулом власності. Вирішуючи відповідні спори, суди повинні оцінювати не лише юридичні підстави набуття права, а й фактичну поведінку фідучіара, його мотиви та дотримання інтересів бенефіціара. Отже, правові позиції Верховного Суду, сформульовані під час цивілістичних читань, закріплюють сучасний підхід до фідучіарних конструкцій, відповідно до якого фідучіарні правовідносини ґрунтуються на довірі та залежності сторін, фідучіарні обов'язки мають пріоритет над формальними правами, а фідучіарні права є функціональними та цільово обмеженими. Такий підхід сприяє утвердженню принципів добросовісності, лояльності та заборони зловживання правом у цивільному праві України [6].

Також в судовій практиці до обставин, які підлягають доказуванню у справах за позовами Фонду гарантування вкладів фізичних і юридичних осіб до пов'язаних з банком осіб про відшкодування шкоди є, в тому числі, Факти протиправної поведінки відповідачів (недотримання законодавства про банківську діяльність, нормативів діяльності банку, індивідуальних приписів НБУ, обставини, що підтверджують невиваженість інвестиційної політики та ризикованість кредитної політики банку, відсутність в банку ефективної системи запобігання ризикам, порушення відповідачами фідучіарних обов'язків, дії відповідачів усупереч інтересам банку тощо). Суд приходить до висновку, що «пов'язані з банком особи мають фідучіарні обов'язки не лише перед банком, але й перед його вкладниками, а тому протиправними діями пов'язаних з банком осіб може бути завдано шкоди і самому банку, і його кредиторам» [7].

На нашу думку, наведений підхід судової практики свідчить про еволюцію розуміння фідучіарних обов'язків у банківських правовідносинах від вузького корпоративного до розширеного публічно-приватного виміру. Визнання за пов'язаними з банком особами фідучіарних обов'язків не лише перед самим

банком як юридичною особою, а й перед його вкладниками та кредиторами, об'єктивно зумовлене специфікою банківської діяльності як діяльності з підвищеним рівнем ризику та суспільної значущості. У такому контексті фідучіарні обов'язки набувають системного характеру і охоплюють не лише обов'язок лояльності та дбайливості у прийнятті управлінських рішень, а й обов'язок забезпечення стабільності фінансової установи та захисту довірених коштів третіх осіб.

З доктринальної точки зору, покладення на пов'язаних з банком осіб фідучіарних обов'язків перед вкладниками узгоджується з концепцією «розширеного бенефіціара», відповідно до якої коло осіб, в інтересах яких має діяти фідучіар, визначається не формальним статусом сторін правовідносин, а економічною та функціональною залежністю від його поведінки. Такий підхід дозволяє подолати формальний бар'єр між внутрішніми корпоративними відносинами та зовнішніми зобов'язаннями банку, забезпечуючи ефективний механізм деліктної відповідальності за системні управлінські порушення.

Водночас зазначена судова позиція потребує чіткого наукового та нормативного окреслення меж фідучіарних обов'язків, аби уникнути їх надмірного розширення та ризику покладення відповідальності без достатнього причинно-наслідкового зв'язку. Саме тому подальший розвиток цієї доктрини має ґрунтуватися на балансі між захистом інтересів вкладників і кредиторів та принципом правової визначеності для осіб, які здійснюють управління банком, що є необхідною умовою стабільності фінансової системи та передбачуваності судової практики.

Фідучіарні обов'язки керівників становлять фундаментальний елемент корпоративного права, забезпечуючи регулювання відносин між ключовими учасниками бізнес-процесів – керівниками, акціонерами, інвесторами та іншими стейкхолдерами.

Ці обов'язки накладають на осіб у довірчих позиціях підвищену відповідальність, зобов'язуючи їх діяти виключно в найкращих інтересах бенефіціарів, з акцентом на чесність, лояльність і прозорість. У сфері корпоративного управління вони переважно поши-

рюються на директорів та топ-менеджмент компаній, вимагаючи від них ефективного керівництва, уникнення конфліктів інтересів, сумлінного виконання повноважень та пріоритету інтересів компанії й акціонерів над особистими [8].

Анотація

Стаття присвячена аналізу судової практики застосування теоретичної конструкції «фідучіарні обов'язки» у фідучіарних правовідносинах у контексті розвитку сучасного приватного права України. Актуальність дослідження зумовлена відсутністю законодавчого визначення фідучіарних обов'язків у національному законодавстві та водночас активним використанням відповідної доктрини судами, насамперед Верховним Судом, при вирішенні корпоративних, зобов'язальних і речово-правових спорів.

У роботі досліджено підходи судів до ідентифікації фідучіарних правовідносин, визначення їх ознак та встановлення змісту фідучіарних обов'язків через категорії добросовісності, розумності, лояльності та заборони зловживання правом. Особливу увагу приділено судовому тлумаченню обов'язку діяти в інтересах бенефіціара, уникати конфлікту інтересів та забезпечувати дбайливе управління майном і корпоративними правами. Проаналізовано, яким чином суди оцінюють поведінку фідучіара не лише з формально-юридичної, а й з матеріально-правової точки зору, з урахуванням фактичного впливу на прийняття рішень та економічних наслідків таких дій.

У статті обґрунтовується, що судова практика фактично формує автономну правову конструкцію фідучіарних обов'язків, яка застосовується незалежно від прямого нормативного закріплення та слугує ефективним інструментом захисту прав юридичної особи, її учасників і кредиторів. Зроблено висновок про поступове утвердження в українській юриспруденції пріоритету фідучіарних обов'язків над формальним обсягом управлінських повноважень та про необхідність подальшої доктринальної й нормативної конкретизації цієї категорії з метою забезпечення правової визначеності та єдності судової практики.

Визначено, що основними типами порушень в Україні порушення фідучіарних обов'язків проявляються в: недбалому управлінні активами, що становить порушення фідучіарного обов'язку дбайливості (*duty of care*) та проявляється у прийнятті управлінських рішень без належного рівня обачності, професійної компетентності та економічного аналізу; конфлікті інтересів, що є класичним проявом порушення фідучіарного обов'язку лояльності (*duty of loyalty*) і виникає у випадках, коли посадова особа або контролюючий учасник використовує свої повноваження для задоволення власних або афілійованих інтересів всупереч інтересам товариства; доведенні компанії до банкрутства, що є найбільш тяжкою формою порушення фідучіарних обов'язків і полягає у систематичному прийнятті управлінських рішень, які суперечать інтересам товариства та призводять до втрати платоспроможності.

Ключові слова: фідучіарні обов'язки, фідучіарні правовідносини, право довірчої власності, добросовісність, лояльність, корпоративне управління, конфлікт інтересів, судова практика, захист бенефіціара, українське приватне право.

Dobkina K.R. Judicial Practice of Applying the Theoretical Concept of “Fiduciary Duties” in Fiduciary Legal Relations

Summary

The article is devoted to the analysis of judicial practice in applying the theoretical concept of “fiduciary duties” within fiduciary legal relations in the context of the development of modern private law in Ukraine. The relevance of the study is обусловлена the absence of a legislative definition of fiduciary duties in national legislation, alongside the active use of the relevant doctrine by courts, primarily the Supreme Court, in resolving corporate, contractual, and property disputes.

The paper examines judicial approaches to identifying fiduciary legal relations, determining their features, and establishing the content of fiduciary duties through the categories of good faith, reasonableness, loyalty, and the prohibition of abuse of rights. Particular attention is paid to the judicial interpretation of the duty to act in the interests of the beneficiary, to avoid conflicts of interest, and to ensure prudent management of property and corporate rights. The analysis demonstrates how courts assess the conduct of a fiduciary not only from a formal legal perspective but also from a substantive legal standpoint, taking into account the actual influence on decision-making and the economic consequences of such actions.

The article substantiates that judicial practice effectively forms an autonomous legal construct of fiduciary duties, which is applied regardless of their direct normative consolidation and serves as an effective instrument for protecting the rights of a legal entity, its participants, and creditors. It is concluded that Ukrainian jurisprudence is gradually affirming the priority of fiduciary duties over the formal scope of managerial powers, and that further doctrinal and normative specification of this category is necessary to ensure legal certainty and consistency of judicial practice.

It is determined that the main types of violations of fiduciary duties in Ukraine manifest themselves in: negligent asset management, which constitutes a breach of the fiduciary duty of care and is expressed in managerial decisions made without the required level of prudence, professional competence, and economic analysis; conflicts of interest, which represent a classic violation of the fiduciary duty of loyalty and arise when an official or controlling participant uses their powers to satisfy personal or affiliated interests to the detriment of the company’s interests; and bringing a company to bankruptcy, which is the most severe form of breach of fiduciary duties and consists in the systematic adoption of managerial decisions that contradict the interests of the company and lead to a loss of solvency.

Key words: fiduciary duties, fiduciary legal relations, trust ownership right, good faith, loyalty, corporate governance, conflict of interest, judicial practice, protection of the beneficiary, Ukrainian private law.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2003, №№ 40-44. Ст. 356. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Про акціонерні товариства: Закон України від 27 липня 2022 року № 2465-IX. *Відомості Верховної Ради*, 2023. № 18-19. Ст. 81. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>
3. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України: затв. Постановою Правління Національного банку України від 28.03.2007 р. № 98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0098500-07#Text> (втратило чинність)
4. Керівні принципи ОЕСР з корпоративного управління на підприємствах державної форми власності викладені в Додатку до Рекомендації ОЕСР про керівні принципи корпоратив-

ного управління підприємствами державної форми власності [OECD/LEGAL/0414], прийнятої Радою ОЕСР 8 липня 2015 року у редакції від 3 травня 2024 року. URL: <https://legalinstruments.oecd.org>.

5. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 09 листопада 2023 року справа № 910/635/20. URL: https://protocol.ua/ua/postanova_kgs_vp_vid_09_11_2023_roku_u_spravi_910_635_20_1/
6. На цивілістичних читаннях судді ВС розповіли про конструкцію «право довірчої власності» та фідучіарні обов'язки. URL: https://court.gov.ua/archive/1020811/?utm_source=chatgpt.com
7. Спори за участю Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Судова практика. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_spor_ychast_fgvfo_VS.pdf?utm_source=chatgpt.com
8. Фідучіарні обов'язки керівників: міжнародний досвід та аналіз судової практики України щодо відповідальності у сфері корпоративного управління. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/Prezent_Fidyctiarni_obovjazku.pdf?utm_source=chatgpt.com

Дата надходження статті: 17.08.2025

Дата прийняття статті: 27.08.2025

Опубліковано: 29.09.2025